

Małgorzata Wnorowska

CZY PROPONOWANE PRZEZ UE I OCZEKIWANE PRZEZ NGO ZMIANY W LEŚNICTWIE MOGĄ ZAGROZIĆ POLSKIEJ GOSPODARCE?

Podmiotom działającym w gospodarce, w tym przemysłowi drzewnemu najbardziej zagrażają: brak profesjonalnego dialogu z prawodawcami (faktycznymi i formalnymi), niestabilność zasad, częsta zmienność reguł rynkowych, brak informacji, dezinformacja, które uniemożliwiają podejmowanie racjonalnych decyzji w zakresie zarządzania firmą w dłuższym horyzoncie czasowym. Proponowane przez Unię Europejską zmiany wpisują się niestety w ten kanon.

W „Nowej strategii leśnej UE 2030 – zrównoważona gospodarka leśna w Europie” docenia się rolę tego sektora podkreślając, że *„lasy oraz przemysł i usługi związane z leśnictwem, a także właściciele i pracownicy tego sektora odgrywać będą istotną i niezastąpioną rolę w osiągnięciu celów zrównoważonego rozwoju i celów porozumienia paryskiego¹”*. Zostaliśmy więc podmiotowo obarczeni swoistą odpowiedzialnością za realizację tych celów. Tym bardziej czujemy się zobowiązani do zabrania głosu w sprawie sposobu narzuconej nam ścieżki działania w zakresie gospodarki leśnej, dialogu społecznego, a w przyszłości być może również sposobu metod i technik obróbki drewna.

Kierunki zmian prawa europejskiego, odnoszącego się pośrednio i bezpośrednio do sektora leśno-drzewnego, wywołują szeroką dyskusję na temat ich wpływu na dalsze funkcjonowanie branży przetwórstwa drzewnego, od tartaków po produkcję domów drewnianych.

Należy podkreślić, że są wśród nich zmiany oczekiwane, związane z promocją drewna:

- surowca odnawialnego,
- mogącego zastąpić w wielu branżach surowce ropopochodne (palety drewniane zamiast plastikowych, papier zamiast folii, izolacje z włókien celulozowych zamiast styropianu), a nawet metale, których zasoby nie są dostępne w Europie (np. akumulatory na bazie celulozy, zastępujących kadm, nikiel, lit).

---

1 Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 13 września 2022 r. w sprawie nowej strategii leśnej UE 2030 – zrównoważona gospodarka leśna w Europie (2022/2016(INI)), Strasburg 2022.

Prawo jako stymulator ekorozwoju

Potencjał drewna jako surowca ekologicznego doceniono m.in. w zapisach Europejskiego Nowego Ładu, promując stosowanie drewna w budownictwie. Należy podkreślić, że implementowane w tym zakresie prawo europejskie zbiegło się z wystąpieniem innych czynników, takich jak:

- wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa,
- swoista moda na drewno, jak i
- wyjątkowy postęp technologiczny w zakresie tworzenia materiałów inżynierskich z drewna, gotowych sprostać wyzwaniom nowoczesnego budownictwa tj. glulam, płyty CLT, środki ognioodporne, ekologiczne kleje konstrukcyjne, systemy prefabrykacji i cyfryzacji projektowania i produkcji.

Nie można zatem stwierdzić, że niekwestionowany wzrost zużycia drewna w budownictwie europejskim, w tym wznoszenie wielu spektakularnych budowli: wieżowców z CLT, ekologicznych żłobków i przedszkoli, energooszczędnych biurów jest jedynie efektem wdrażania europejskich dyrektyw, jakichkolwiek nakazów, wyznaczania legislacyjnych terminów i limitów. Drewno jest obecnie w supercyklu surowcowym² na skutek wielu czynników społecznych, ekonomicznych, a nie tylko politycznych.

Ryc. 1. Supercykle koniunkturalne dla surowców w perspektywie dwóch stuleci (10-letnia krocząca stopa wzrostu). Źródło: Janus Henderson, Stifel Report, 2020. Niebieska przerywana linia ilustruje prognozy.

2 Sambor Kurski, Drewno u progu globalnego supercyklu, Przemysł drzewny nr 3/2013, s.38–39.

Niemniej, jak wspomniano, prawo europejskie w pewnym stopniu wpisało się w kierunek zmian, dążący do intensywniejszego wykorzystania drewna i może pomóc utrzymać ten trend z korzyścią dla gospodarki oraz środowiska. Może również mu zaszkodzić.

Nie tylko sam surowiec drzewny ma zalety, które dostrzegła Komisja Europejska promując go w dokumentach Nowego Ładu. Także sektor leśno-drzewny i wypracowane przez lata rozwiązania, strategie zarządzania produkcją, logistyka, obieg surowcowy są stawiane za wzór do naśladowania dla innych branż. W raporcie Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społeczny (EKES – organ doradczy i opiniodawczy Unii Europejskiej), przedstawionym Komisji Europejskiej branża meblarska została ukazana jako wzorcowa dla zielonej transformacji gospodarki cyrkularnej, która jest celem Unii Europejskiej³. Europejskie meblarstwo zatrudnia około 1 mln pracowników i odpowiada za jedną czwartą całkowitej światowej produkcji mebli. Sektor ten obejmuje cały cykl życia: surowce, przetwarzanie, użytkowanie, konserwacja, ponowne wykorzystanie, recykling, biomasa do celów energetycznych. Daje on zatem duże możliwości przyjęcia zrównoważonego rozwoju i przejścia do modeli gospodarki cyrkulacyjnej.

Można zatem wnioskować – powołując się na powyższe – że sektor leśno-drzewny stanie się **filarem europejskiej zielonej gospodarki**. Przy wsparciu europejskiego prawa będziemy budować więcej obiektów z drewna, będziemy wzorem do naśladowania dla gospodarki o obiegu zamkniętym, kaskadowego wykorzystania surowców, recyklingu, a w efekcie przyczynimy się do zrównoważonego rozwoju naszej planety.

Czy tak się stanie w rzeczywistości? Niestety europejskie prawo pełne jest sprzeczności. Godne pochwały inicjatywy, takie jak promocja drewna, spotykają się jednocześnie z wieloma ograniczeniami prawnymi czy inicjatywami, stojącymi na przeszkodzie w ich wdrażaniu (np. zgoda na spalanie drewna, czy ograniczenie pozyskania drewna), a w praktyce mogą doprowadzić do ich całkowitego obalenia. Zostaną one przedstawione w dalszej części referatu.

Sytuacja w polskim przemyśle drzewnym

W krajobrazie kilkunastu tysięcy firm, zajmujących się przetwórstwem z drewna i wyrobów drewnopochodnych oraz ich dystrybucją, mamy zarówno potężne zakłady przemysłowe, eksportujące swoje wyroby na cały świat, jak i niewielkie lokalne firmy.

3 Anastasis Yiapanis, The European Furniture Industry, CCMI/187 – EESC-2021-05898-00-00-AC-TRA (EN) 1/8, 2022.

Na tle innych branż przetwórstwo drzewne nie wyróżnia się wysokim wskaźnikiem inwestycji zagranicznych czy nakładów inwestycyjnych. W ostatnim czasie poprawiliśmy nieco rentowność obrotów, która dla przemysłu ogółem wynosi 5,6%, a w przemyśle drzewnym to 8,5% (nieco niższa 7% dla produkcji tarcicy)⁴, jednak pozostałe wskaźniki są poniżej średniej dla przemysłu ogółem.

Przetwórstwo drzewne i meblarstwo nie są jednak dobrze wynagradzającym pracodawcą. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw w kwietniu 2023 r. wyniosło 7431 zł (brutto). Średnie wynagrodzenie w tej branży drzewnej to już tylko 5482 zł, a w meblarstwie jeszcze mniej – 5367 zł⁵. Co ważne jednak przemysł drzewny tworzy miejsca pracy głównie na obszarach wiejskich, w bliskości lasów, lub też w niewielkich miasteczkach, ograniczając problem bezrobocia i przymusowej migracji zarobkowej.

Przemysł drzewny nie jest też orłem polskiej gospodarki. Prognoza na kolejne miesiące również nie jest optymistyczna. Produkcja sprzedana przemysłu ogółem w pierwszych czterech miesiącach 2023 roku spadła o 1,9% w ujęciu rok/roku. Na tym tle przemysł drzewny odnotował niestety najgorszy wynik ze wszystkich branż – spadek o 16.9%⁶. Kwiecień 2023 pokazał natomiast spadek wobec analogicznego miesiąca roku poprzedniego aż o 23%.

Oczywiście procenty nie mówią wszystkiego, choćby dlatego, że w 2023 r. nastąpił „upadek z wysokiego konia”, jakim były spektakularne, historycznie dotąd niespotykane, wyniki z lat 2020–2022. Wartościowo wygląda to następująco:

- produkcja sprzedana w przetwórstwie przemysłowym: I–IV 2023: 689 025 mln zł (rok wcześniej 651 mln zł);
- produkcja sprzedana w przemyśle drzewnym: I–IV 2023: 20,6 mln zł (rok wcześniej 23 mln zł);
- produkcja sprzedana w meblarstwie I–IV 2023: 20,6 mln zł (rok wcześniej 21 mln zł).

Oczywiście liczby należałoby dodatkowo zweryfikować współczynnikiem inflacji.

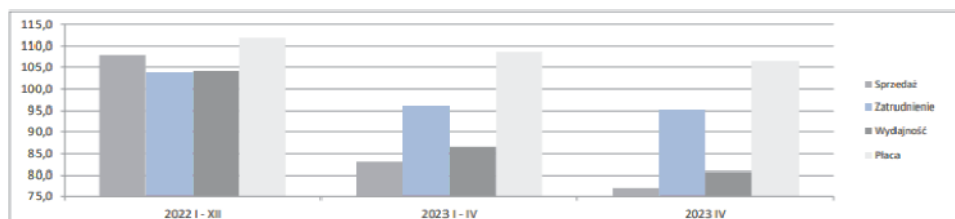
Wynik meblarstwa wskazuje na niską wydajność i bardzo duży stopień pracy ludzkiej wykorzystywanej wciąż w produkcji, montażu i pakowaniu mebli. Nie lepiej sytuacja przedstawia się w przetwórstwie drzewnym.

4 Wyniki w przetwórstwie przemysłowym, GUS, maj 2023, źródło: www.stat.gov.pl

5 <https://kig.pl/wp-content/uploads/2023/06/Comiesięczny-przegląd-sytuacji-gospodarczej-w-branżach-31.05.2023.pdf>

6 <https://kig.pl/wp-content/uploads/2023/06/Comiesięczny-przegląd-sytuacji-gospodarczej-w-branżach-31.05.2023.pdf>

- Przetwórstwo przemysłowe: 272 zł/zatrudnionego
- Przemysł drzewny: 212 zł/zatrudnionego
- Meblarstwo: 134 tys. zł/zatrudnionego (!)

Ryc. 2. Porównanie dynamiki sprzedaży, zatrudnienia, wydajności i płacy dla wybranych okresów (analogiczny=100). Źródło: GUS, KIG

Dlaczego prawo europejskie miałooby stymulować sektor leśno-drzewny i czy przyczyni się to do rozwoju gospodarczego? Albo przeciwnie – jeśli będzie nakładać na branżę drzewną ograniczenia, jaki zarysuje się scenariusz jej dalszego rozwoju?

Struktura przemysłu drzewnego w Polsce

PGL Lasy Państwowe mają ponad 6,5 tys. klientów, czyli firm zajmujących się pierwsiastkowym przerobem drewna, w mniejszym stopniu jedynie handlem i pośrednictwem w sprzedaży. Po wielkości zakupów przypadających na każdego klienta można dostrzec ogromne rozdrobnienie firm.

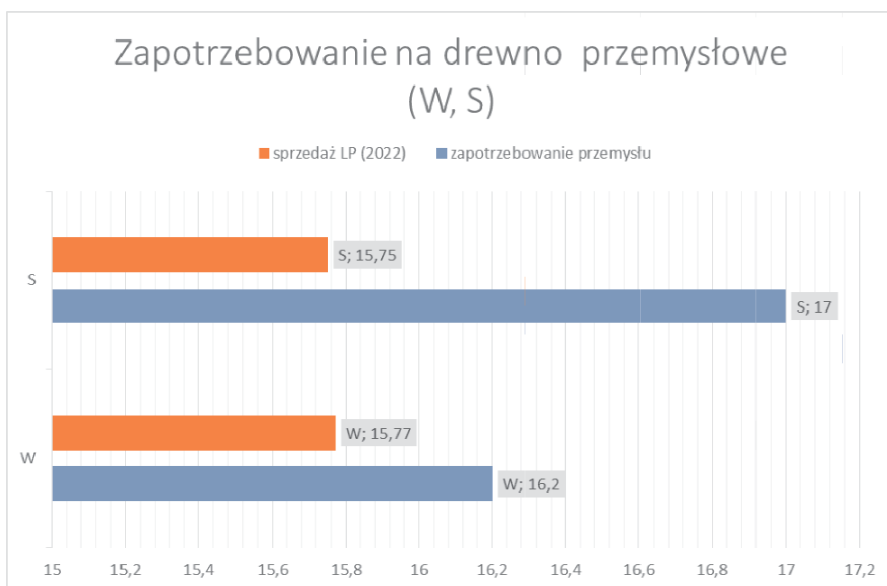
Należy w tym miejscu podkreślić, że struktura taka ma ogromne znaczenie. Z jednej strony małe firmy są bardziej elastyczne w sytuacjach zagrożeń, wahań koniunktury, ale z drugiej strony znacznie bardziej powiązane z lokalnymi dostawcami surowców, jak i lokalnymi odbiorcami wyrobów gotowych. Specyfika branży drzewnej to również lokalizacja wiejska, poza centrami dużych miast, utrudniająca np. szybkie przebranżowienie. Lokalna utrata dostępu do surowców drzewnych, spowodowanych ograniczeniem pozyskania na danym obszarze, będzie najbardziej bolesna właśnie dla małych firm. Czy duże firmy sobie lepiej poradzą z tym problemem? To z kolei zależy może od branży, w której działają. Jak wykazano w tabeli 1 największe rozdrobnienie dotyczy branży tartacznej, natomiast podmioty z branży płyt drewnopochodnych, celulozow-papierniczej to podmioty duże, które zaopatrują się w drewno w promieniu ponad 200 km, a nawet posiłkują importem surowca. Posiadają również alternatywne opcje surowcowe

Tab. 1. Struktura przemysłu drzewnego w Polsce (pierwiastkowy przerób drewna).

typ przerobu	Pierwiastkowy przerób drewna					energetyka
	mechaniczny			chemiczny		
branża	tartaczna		plyt drewnopochodnych		celulozowo-papiernicza	
ilość podmiotów	ok 6300		9	11	7	ok. 30
technologia	przetarcie, toczenie		skrawanie obwodowe	rozdrabnianie drewna	rozwłóknianie	spalanie, współspalanie
surowiec (sortyment)	W	S2b	W (W0, WA, WB)	S2b, S2a, M	S2a, M	S4, S2AP, M
zapotrzebowanie na drewno (w mln m ³)	15	4	1,2	6	7	5
surowiec alternatywny				zrębki (tartaczne, poużytkowe)	zrębki (tartaczne, poużytkowe)	zrębki (tartaczne, poużytkowe)
produkty podstawowe	fryzy		sklejka	plyta wiórowa P	tektura	
	tarcica konstrukcyjna		LVL	plyta OSB	papier	
	tarcica niekonstrukcyjna			plyta MDF/HDF	celuloza	
	pozostałości (kora, zrżyny, trociny)			lekka plyta izolacyjna	lignina	
	walki, słupy					
dalszy przerób (przykłady)	deski podłogowe, tarasowe		opakowania	meble		
	drewno budowlane		meble (krzesła, listwy łózek)	stolarka		
	CLT		szkutnictwo	opakowania		
	KVH, BSH, giulam		konstrukcje budowlane	konstrukcje budowlane		
	konstrukcje ogrodowe		szalunki	fronty meblowe		
	elementy meblowe		podłogi (także w motoryzacji)	podłogi		
	kantówki okienne i drzwiowe		opakowania	wyposażenie wnętrz		
	listwy, ramy		konstrukcje szkieletowe	izolacje ścian, dachów		
	mozaiki podłogowe		konstrukcje meblowe			
	donice, pergole, płoty					
	deski paletowe, opakowania					
	wsporniki paletowe					
	pellet					
	brykiet					
	drewno kawałkowe					
	ściółka ogrodnicza					

Źródło: Forestor Communication 2023.

(choć nie zawsze w Polsce dostępne). Obecne zapotrzebowanie branży na drewno przedstawiono w tabeli 2, zestawiając je z wynikami sprzedaży drewna przez LP w 2022 roku.

Ryc. 3. Zapotrzebowanie na drewno w Polsce.

Źródło: oprac. własne na podstawie: Forestor 2023, PGL LP 2023.

Uwaga! Pod uwagę wzięto następujące sortymenty: grupa W (Wb1, WC1, W0, WK, WDP), grupa S (S2BG, S2BC, S2A). Nie uwzględniono drewna małowymiarowego.

W pierwiastkowym przerobie drewna dominują małe tartaki, przecierające do 10 tys. m³ drewna rocznie. Na drugim biegunie znajdują się duże tartaki. W przyjętej metodologii określa się je jako przerabiające powyżej 100 tys. m³ w jednej lokalizacji. W 2005 roku takich tartaków było mniej niż 10.

Należał do nich m.in. Tartak Olczyk, Barlinek, Andrewex, Stelmet czy Saegerdach. Mieliśmy też wówczas w Polsce wielozakładowe przedsiębiorstwa tartaczne, które łącznie w swoich zakładach wypracowywały większy wynik przetarcia (KPPD, TPPD czy Poltarex), jednak rozproszenie ich zakładów nadal klasyfikowało poszczególne tartaki do małych lub średnich.

Dziesięć lat później w 2015 r. krajobraz tartaczny był już zgoła odmienny. Napływ dotacji unijnych, know-how światowych dostawców technologii tartacznych stymulowały rozwój tartaków o wysokiej wydajności, także tych z zagranicznych kapitałem jak ówczesny lider Swedwood (Ikea Industry),

który miał wówczas aż 4 duże tartaki w Stępnicy (160 tys. m³/rok), Chociwlu (160 tys. m³/rok), Wielbarku (300 tys. m³) i Stalowej Woli (300 tys. m³), nie licząc zakładu w Orli (500 tys. m³ drewna małowymiarowego). W Murowie w 2015 r. Stora Enso uroczyście otwiera nowy tartak o ówczesnej mocy 300 tys. m³. Oczywiście świetnie rozwijały się także firmy z polski kapitałem: Stelmet z zakładami w Zielonej Górze, Jeleniowie i pozyskał zaufanie inwestorów giełdowych i uruchomił megatartak w Grudziądzu (500 tys. m³). Do podobnej wydajności doszedł Tartak Olczyk (500 tys. m³). Co możemy wówczas powiedzieć o polskim przemyśle tartacznym? Najwięksi koncentrowali produkcję. Udziały w KPPD przejął Kronospan, likwidując małe tartaki, a KPPD podjął próbę stworzenia centralnego zakładu w Kaliszu Pomorskim. Kolejna cecha tartacznictwa w roku 2015 to potęga programu ogrodowego. Jak nikt w Europie nasze tartaki z każdego kubika drewna pozyskują tarcicę na deski tarasowe czy altany i lamele na płotki, a z procesu korowania potrafią pozyskać odpad do pełnowartościowego podkładu ogrodowego. Ale jeszcze jednak istotna cecha polskiego tartacznictwa to kaskadowość i dywersyfikacja produkcji. Najpierw odpowiednie sortowanie drewna. Potem odsprzedaż do zakładów płyt wiórowych czy celulozowni drewna o zbyt małych średnicach, a do zakładów sklejkowych tych o zbyt dużych. Potem dokładne rozplanowanie rozkroju: na drewno budowlane, cienkie lamele pod płyty czy palety, a na koniec jeszcze zagospodarowanie odpadu, który odsprzeda się jako zrębki albo wyprodukuje klocki paletowe. A jeszcze te krzywe sosny, których skaner nie wpuści na automatyczny rozkrój, w polskim tartaku przetrze się na jakiejś bocznej pilarcze taśmowej i stworzy pełnowartościowy produkt. W starciu z silnie automatyzującym się tartacznictwem zachodnim, polski producent wygrywa elastycznością: produkcją niestandardowych długości, grubości drewna.

I mija kolejnych 8 lat. Co mamy dziś w polskim tartacznictwie? Kolejny etap koncentracji – duże zakłady stają się coraz większe, ale też wiele małych tartaków jest zamykanych. Dużych tartaków (> 100 tys. m³/rok) jest już ponad 23.

Następuje coraz większa automatyzacja przetarcia. Wciąż jednak nie są to gigantyczne tartaki, jakie w tym czasie uruchomiono w Austrii, Niemczech, Szwecji czy Finlandii. Przykładem jest tartak Ziegler Group w Plößberg (Niemcy), przecierający rocznie 2,2 mln m³ drewna. Wspomniane kraje to obecnie najwięksi producenci i eksporterzy tarcicy iglastej. Łącznie wytwarzają 56% całkowitej europejskiej produkcji tarcicy. Nasze tartacznictwo pod względem wydajności, technologii, wielkości kapitału, czy nawet struktury produkcji znacząco odbiega od tego, co widzimy na Zachodzie i Północy Europy.

Tab. 2. Tartaki przecierające powyżej 100 tys. m³. drewna okrągłego rocznie.

Lp.	Miejsce	Tartak	Województwo	Miejscowość	Przerób drewna okrągłego	
					2022 r.	2021 r.
1	1	Stora Enso Wood Products	woj. opolskie	46-030 Murów, ul. Wolności 4	530 000 m ³	530 000 m ³
2	2	Tartak Olczyk	woj. świętokrzyskie	29-105 Krasocin, Świdno 1	500 000 m ³	500 000 m ³
3	3	Stelmet S.A.	woj. kujawsko-pomorskie	86-300 Grudziądz, ul. Droga Graniczna 19	360 000 m ³	400 000 m ³
4	3	Tartak Gałka	woj. małopolskie	34-240 Jordanów, ul. 3 Maja/DK28	360 000 m ³	150 000 m ³
5	4	IKEA Industry	woj. warmińsko-mazurskie	12-160 Wielbark, S. Czarnieckiego 17a	330 000 m ³	330 000 m ³
6	5	KB sp. z o.o.	woj. kujawsko-pomorskie	89-642 Ryteł, Ryteł-Dworzec 12A	310 000 m ³	250 000 m ³
7	6	Barlinek	woj. zachodniopomorskie	74-320 Barlinek, Przemysłowa 1	300 000 m ³	300 000 m ³
8	6	IKEA Industry	woj. podkarpackie	37-450 Stalowa Wola, Władysława Grabskiego 43/43A	300 000 m ³	300 000 m ³
9	6	Stelmet S.A.	woj. lubuskie	65-127 Zielona Góra, ul. Gorzowska 20	300 000 m ³	340 000 m ³
10	7	Sylva	woj. pomorskie	83-441 Wiele, Kościarska 2	275 000 m ³	230 000 m ³
11	8	Stelmet	woj. lubuskie	66-007 Zielona Góra, Jeleniów 15A	170 000 m ³	200 000 m ³
12	9	Biomasa Partner Group	woj. zachodniopomorskie	73-120 Chociwiel, Jana Pawła II 15	160 000 m ³	145 000 m ³
13	9	Dankros	woj. podkarpackie	37-470 Zaklików, Tartak 30	160 000 m ³	150 000 m ³
14	10	CMC	woj. podkarpackie	37-630 Oleszyce, Kolejowa 68	140 000 m ³	140 000 m ³
15	10	KPPD	woj. pomorskie	78-540 Kalisz Pomorski, Wrocławska 1	140 000 m ³	140 000 m ³
16	11	Drewex	woj. świętokrzyskie	27-200 Starachowice, Transportowa 5	125 000 m ³	125 000 m ³
17	12	Expro	woj. kujawsko-pomorskie	77-200 Miastko, Waldowo 40	120 000 m ³	120 000 m ³
18	12	Tartak Zębowo	woj. wielkopolskie	64-310 Zębowo, Przemysłowa 8	120 000 m ³	120 000 m ³
19	13	Forest Style	woj. dolnośląskie	59-724 Osiecznica, Przejęśław 22	110 000 m ³	110 000 m ³
20	13	Silvan	woj. warmińsko-mazurskie	19-400 Olecko, Jaśki 18c	110 000 m ³	160 000 m ³
21	14	ZPD Roma	woj. wielkopolskie	62-130 Gołańcz, Klasztorna 23	100 000 m ³	100 000 m ³
22	14	Tartak Obrzycko Inwestycje	woj. wielkopolskie	64-520 Obrzycko, Szamotulska 6	100 000 m ³	100 000 m ³

Źródło: Forester Communication 2022.

Istotnym czynnikiem hamującym polskie tartaki przed dalszymi inwestycjami jest wspomniana niepewność. Wynika ona nie tylko z dynamiki zmian na rynku (pandemia, wojna na Ukrainie, inflacja, wahania kursów walut), ale także niepewności dotyczącej zapowiadanych przez UE zmian, braku rzetelnych informacji dotyczących faktycznego ich wpływu na dalsze perspektywy podaży drewna, czy rozwój budownictwa drewnianego. Skąd taka ostrożność i nieufność?

Za przykład niech posłuży casus pelletu drzewnego. Niemal każdy duży zakład tartaczny w Polsce – na podstawie kreowanych jeszcze kilka lat temu trendów i prognoz (szczególnie po decyzjach podjętych w Paryżu) – zdecydował się na produkcję pelletu. Zakupiono kosztowne linie, suszarnie, procesy certyfikacji w produkcję ekologicznego paliwa. Tymczasem – jedną decyzją polityczną na szczeblu unijnym – może on przestać być paliwem ekologicznym, zaliczanym do energii odnawialnej (o tym czy to dobrze, pozwolę sobie jeszcze wspomnieć na końcu artykułu). W co zatem obecnie powinien inwestować przemysł tartaczny? Czy pewnym kierunkiem jest rozwój budownictwa drewnianego?

Podczas gdy w Polsce tartaki (poza nielicznymi wyjątkami) koncentrują się na produkcji tarcicy niekonstrukcyjnej, prostej produkcji ogrodowej,

ewentualnie palet drewnianych, w Europie od kilku lat dokonano ogromnych inwestycji w kierunku produkcji CLT, KVH, BSH.

Dlaczego nie w Polsce? Bo są to bardzo kosztowne, wymagające dużego kapitału inwestycje, za którymi musi stać gwarancja surowcowa. Takiej nie nabędzie nowy inwestor w Polsce. Z kolei polskiego tartacznika uruchomienie tego typu produkcji na dużą skalę ograniczają nie tylko fundusze, ale też trudności ze zwiększeniem zakupów surowca, brak kadr specjalizujących się w drewnie inżynierskim.

Mamy w Polsce zaledwie kilka zakładów produkujących konstrukcyjne drewno klejone, tak pożądane w budowie domów drewnianych, zarówno tych szkieletowych jak i masywnych z CLT. W tym temacie jesteśmy zdecydowanie opóźnieni. Intensywny rozwój i zainteresowanie zielonym budownictwem w Polsce powoduje, że wykonawcy wiążą się z dostawami KVH i CLT z Austrii czy Niemiec. Jeśli chodzi o KVH z certyfikatem to ma je w Polsce tylko firma Kronobuild w Rytlu oraz Andrewex, poprzez swój zakład w Szwecji. Pozostałe tartaki produkują jedynie tarcicę pod budownictwo szkieletowe, ale i to nie zawsze jest drewno certyfikowane, sortowane wytrzymałościowo.

Rozwój ograniczany przez niejasne przepisy

Trzeba przyznać, że zatrzymaliśmy się w miejscu i daliśmy się znacząco wyprzedzić Szwedom, Niemcom i Austriakom. Oczywiście i w tych krajach występują obecnie problemy (głównie koniunkturalne), i tam zastanawiają się czy inwestycje poczynione w ostatnich latach, liczne przejęcia, wzrosty mocy o 30–40%, nie były falą wzburzoną zbytnim optymizmem. Także na Zachodzie, pojawiają się obawy przed niepewną przyszłością. Czy będzie dostępny surowiec, czy będzie go mniej, bo Unia Europejska planuje ograniczenie gospodarczego wykorzystania lasów? Czy wystarczy nam energii, czy grożą nam blackouty, czy będzie można jeszcze korzystać z węgla? A co z własną biomasą, odpadami z zakładu?

Wydaje się naturalnym, że w ramach gospodarki i obiegu zamkniętym można wykorzystać odpad z produkcji drzewnej i meblarskiej, wrzucić do rębaka, a potem spalać w zamkniętych kotłach. Ileż takich inwestycji poczyniły polskie zakłady meblarskie, będące przecież potęgą eksportową Europy. A dziś? Jeden przepis w Polsce, jedna decyzja, interpretacja przepisu przez WIOŚ i trzeba ten odpad (z obróbki płyt drewnopochodnych) wozić kilkadziesiąt kilometrów dalej do spalarni, generując podczas transportu kolejny ślad węglowy. Sytuacja wydaje się kuriozalna i ostatecznie przynosi środowisku więcej szkód niż pożytku. Ale takie jest prawo.

Była okazja, że mogła powstać w Polsce fabryka CLT w Nidzicy, ale mieszkańcy Mazur nie zgodzili się na inwestycję austriackiej firmy Binderholz. Były protesty, a w przestrzeni medialnej pojawiło się wiele nieprawdziwych informacji. Inwestor się wycofał. Klimat dla inwestycji zagranicznych w Polsce nie jest dobry. Przekonała się o tym kilka lat temu firma Egger budując zakład typu greenfield w Biskupcu. Trzeba dziś przyznać, że właściciele wykazali się ogromną determinacją kupując drewno na aukcjach otwartych i budując swoją historię zakupów, by dziś móc pracować w normalnych równych innym przedsiębiorcom w Polsce warunkach.

Ale pojawił się kolejny problem prawny. Wykorzystanie drewna użytkowego w Polsce, zgoda na jego import przy ograniczonej podaży w kraju (brak selektywnych zbiórek). Wykorzystanie drewna użytkowego wydaje się doskonałym pomysłem wpisującym się w gospodarkę cyrkularną. Przy ogólnym zużyciu przez branżę płyt drewnopochodnych w Polsce około 8 mln m³ drewna okrągłego do produkcji płyt wiórowych, wykorzystanie tylko w 30% drewna użytkowego pozwoliłoby na „zaoszczędzenie” nawet 3 mln m³ drewna okrągłego, które znalazłyby zbyt u producentów palet czy programu ogrodowego. Niestety przepisy (tu: zgoda GIOŚ, WIOŚ na import), zakłócają ten kierunek inwestycji, od dawna realizowany w innych krajach europejskich.

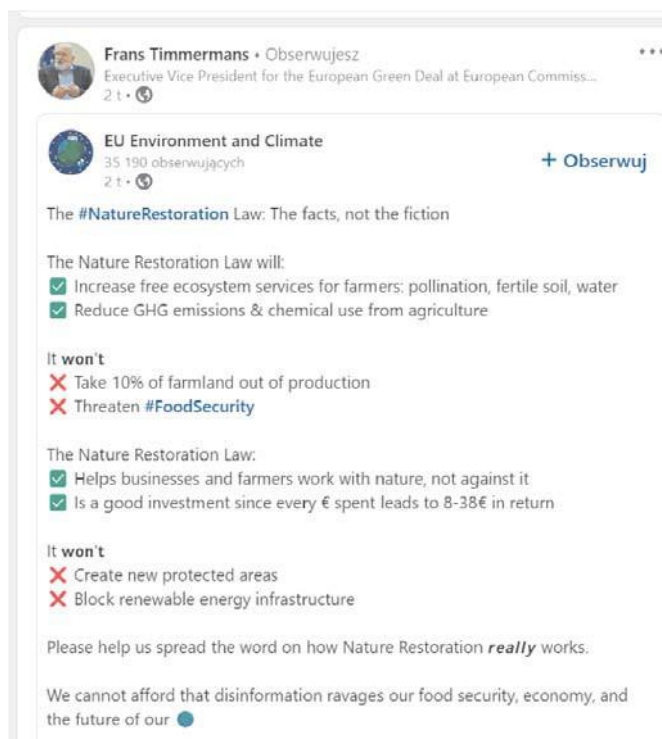
Powyższe, bardzo pobieżnie przedstawione casusy pokazują, że nie samo prawo na poziomie europejskim czy krajowym jest dla przedsiębiorców drzewnych i meblarskich największym problemem czy zagrożeniem, lecz:

- a) zmienność i niespójność przepisów prawa europejskiego
- b) różny czas implementacji przepisów na poziomie krajowym
- c) różna interpretacja przepisów na poziomie poszczególnych krajów członkowskich
- d) brak informacji lub też dezinformacja odnośnie skutków planowanych i wdrażanych dyrektyw/rozporządzeń/ustaw.

Wobec przedstawianych tez o zagrożeniu, jakim jest ograniczenie powierzchni lasów w Europie o znaczeniu gospodarczym, warto przywołać informację podaną przez EU Environment and Climat. Post został udostępniony na portalu LinkedIn przez Fransa Timmermansa. Sugeruje on, że informacja o ograniczeniach – tworzeniu nowych obszarów chronionych – jest nieprawdą i fakenewsem.

Zaglądamy zatem do źródeł ambitnego projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady o Odbudowie Zasobów Przyrodniczych (Nature Restoration Law), sztandarowego projektu Europejskiego Zielonego Ładu. Na stronie projektu #restorenature⁷ (pod takim hashtagem trwa promo-

7 <https://www.restorenature.eu/en/faq-on-nature-restoration>

cja programu) znajduje się sekcja FAQ (pytania i odpowiedzi). Na pytanie „czy projekt wpłynie na sektor drzewny?“, znajdujemy odpowiedź, że owszem, ale pozytywnie, gdyż zwiększy się jakość drewna na pniu. Ochrona przyrodnicza wpłynie na wzrost populacji ptaków, które zwalczają korniki i szkodniki drzewne, z którymi boryka się europejskie leśnictwo. Trzeba przyznać, że poziom rozumienia zasad hodowli lasu prezentuje się tu na poziomie przedszkolnym i urąga stuletnim osiągnięciom nauk leśnych.

Takie groteskowe sformułowania szkodzą temu – niewątpliwie ważnemu – kierunkowi zmian w prawie europejskim. W tym miejscu należy podkreślić, że niemal wszyscy respondenci z przemysłu drzewnego (13 osób), z którymi na potrzeby niniejszej publikacji autorka przeprowadziła wywiady pogłębione na temat europejskich zmian w leśnictwie i ich wpływu na zakłady drzewne, podkreśliło, że są zwolennikami ekologii, zrównoważonego rozwoju, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej i wspierają zrównoważone leśnictwo⁸. Istotnym stwierdzeniem było również pełne zaufanie do wiedzy

⁸ Badania przeprowadzono metodą wywiadu pogłębionego, w okresie 11–28 czerwca 2023 na grupie 15 przedsiębiorców drzewnych.

polskich leśników i sposobu hodowli lasu. Zależy im, aby lasy w Polsce zwiększały swoją zasobność, aby ograniczać zręby zupełne, utrzymywać poziom pozyskania drewna na poziomie niższym niż przyrost roczny. Obecnie mówi się, że w Polsce jest to poziom 60% i jest znacznie niższy niż w innych krajach np. Szwecji, gdzie pozyskuje się nawet 80% przyrostu. Takie liczby są powodem do dumy i budują zaufanie, o ile są prawdziwe. Wiemy bowiem, że metodologia obliczeń może być błędna, gdy liczy się pozyskanie brutto, gdy nie uwzględnia się cięć przygodnych, np. wycinek przy drogach czy cięć pielęgnacyjnych. To na pewno ważny element, który może wymagać weryfikacji i dobrze, aby taka weryfikacja wyszła z inicjatywy samych leśników, została wykonana przez właściwe podmioty, a nie pojawiła się na wniosek kontrolny np. skarżących do Trybunału Praw Człowieka, jak ma to miejsce w innych krajach⁹. Transparentność działań leśników to także jeden z postulatów ankietowanych w zakresie właściwej komunikacji w sektorze leśno-drzewnym.

Wyroki Trybunału Sprawiedliwości

Wśród aktów prawa europejskiego, oprócz dyrektyw czy rozporządzeń, które mogą zmieniać dotychczasową praktykę sektora leśno-drzewnego są również wyroki Trybunału Sprawiedliwości UE, którym państwa członkowskie muszą się podporządkować. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyrokiem z 2 marca 2023 r. rozstrzygnął kwestię zgodności z prawem Unii Europejskiej (Dyrektywy Ptasiej i Siedliskowej) polskich przepisów związanych z tworzeniem planów urządzenia lasu (PUL). W sprawie C-432/21 orzekł, że Polska uchybiła zobowiązaniom państwa członkowskiego, bo wykluczyła możliwość zaskarżenia PUL przez organizacje ochrony środowiska przed sądem. TSUE uznał, że organizacje ochrony przyrody muszą mieć prawo skierowania sprawy i zbadania PUL na drodze sądowej, zwłaszcza jeżeli zmiany wiążą się z dużą ingerencją¹⁰. Wymaga to nowelizacji ustawy o lasach z 1991 r., umożliwiając zaskarżanie PUL - i organizacjom pozarządowym, a także osobom, które mają w tym interes prawny, np. przedstawicielom przemysłu drzewnego.

Przemysł drzewny miał (i nadal ma) możliwość uczestniczenia w konsultacjach w ramach tworzenia planu, na które jego przedstawiciele byli zapraszani przez nadleśnictwa. W praktyce jednak rzadko brali w nich udział,

9 Por. <https://www.climatechangenews.com/2023/03/29/european-court-hears-landmark-lawsuits-that-could-shape-climate-policy/>

10 <https://www.prawo.pl/prawo/wyrok-tsue-w-sprawie-lasow-trzeba-wykonac-stanowisko-rpo,520398.html>

uznając profesjonalizm leśników w zakresie gospodarowania lasem, który przełoży się na stworzenie takiego PUL, który przyniesie właściwą podaż drewna z danego obszaru i jednocześnie poszanowanie jego innych funkcji (ochronnych, społecznych)¹¹. Taka praktyka była wypracowana przez dekady i obecny stan lasów w Polsce wskazuje, że była ona właściwa¹². W okresie 1956–2021 powierzchnia leśna w Lasach Państwowych wzrosła o około 19%, natomiast zasoby drzewne 2,5-krotnie z 780 do 1918 mln m³. Pozwoliło to na systematyczne zwiększanie pozyskania drewna, które również we wskazanym okresie wzrosło 2,5-krotnie z 15,8 do 39 mln m³. Łączne pozyskanie drewna w okresie 1956–2020 wyniosło około 1,86 mld m³ grubizny brutto, co stanowi około 97% aktualnych zasobów drzewnych w Lasach Państwowych.

Pojawiają się jednak czynniki, które mogą zachwiać dotychczasową wielkością podaży drewna z lokalnych lasów, ich strukturą gatunkową, wpływać na jakość pozyskiwanego drewna. Z tej perspektywy narzędzie w postaci możliwości zaskarżenia PUL daje przedsiębiorcom (przynajmniej pozornie) większy wpływ na decyzje podejmowane przez leśników. W efekcie włącza jednak do osób decyzyjnych w zakresie pozyskania/zatrzymania pozyskania drewna na danym obszarze również podmioty nie mające wiedzy na temat funkcjonowania lasu. Organizacja pozarządowa „Lasy i Obywatele” wprost zachęca obywateli do uczestniczenia w konsultacjach PUL słowami: „*Nie musicie znać się na zasadach gospodarki leśnej, by składać wnioski*”¹³. Obecnie – na skutek wyroku TSUE – tego typu organizacje otrzymują silne narzędzie do zaskarżania już gotowych 10-letnich PUL. Wspomniana organizacja zachęca interesariuszy przedstawiając im z góry gotową listę zmian, jakich mogą się domagać od leśników:

- Zaniechanie cięć rębnych w lasach ochronnych (np. lasach ochronnych miast, bądź lasach wodochronnych).
- Zaniechanie cięć rębnych we fragmencie lasu, gdzie społeczność zidentyfikowała drzewa o wymiarach pomnikowych lub na przykład drzewa, które są mikrosiedliskami.
- Zmianę rodzaju rębni na mniej agresywną ze względu na społeczną i rekreacyjną funkcję lasu.
- Zaniechanie cięć rębnych ze względu na wartości przyrodnicze lasu.
- Ograniczenie gospodarki leśnej w otulinie rezerwatu dla którego nie ustanowiono jeszcze planu ochrony.

11 Źródło: wywiady pogłębione z przedsiębiorcami, czerwiec 2023.

12 Adam Wasiak, Surowce odnawialne w zielonej gospodarce, Reindustrializacja Europy w zielonym wydaniu, Forestor Communication, Bydgoszcz 2022, s.12.

13 <https://lasyiobywatele.pl/wez-udzial-w-konsultacjach>

- Zachowanie starolasów, biorąc pod uwagę fakt, że ich ścisłą ochronę postulują europejskie polityki leśne¹⁴.

W orzeczeniu TSUE warto zwrócić uwagę także na stwierdzenie Trybunału, że *ochrona gatunkowa ma pierwszeństwo przed gospodarką leśną*¹⁵. Być może w tej sentencji wyraża się wspomniana już teoria, że bioróżnorodność i wspieranie siedlisk ptaków ma tworzyć warunki do lepszego rozwoju lasów i wpływać na lepszą jakość surowca drzewnego. Trzeba jednak przyznać, że jest to dość kontrowersyjne i zbyt uproszczone, a przez to bardzo niebezpieczne stwierdzenie, które może być niewłaściwie wykorzystane.

Czy obywatele zachęceni do udziału w PUL i inspirowani do jego bojkotowania mogą paraliżować prace leśników, zatrzymywać pozyskanie drewna, opóźniać realizację PUL? To nie jest wcale takie proste. Istnieją słuszne obawy po stronie Lasów Państwowych oraz przemysłu drzewnego, że po wprowadzeniu możliwości skarg nastąpi chaos, który uniemożliwi gospodarowanie lasami. Trzeba jednak pamiętać, że skarga na decyzję administracyjną nie wstrzymuje jej wykonalności, chyba że sąd wprost to nakáže, w przypadku zagrożenia nieodwracalną szkodą. Oznacza to, że wprowadzenie zaskarżalności wykonywanych prac leśnych nie doprowadzi do paraliżu gospodarki leśnej, jeżeli plany te będą zgodne z unijnymi standardami ochrony środowiska.

Podsumowanie

Czy zmiany w prawie europejskim mogą ograniczyć rozwój przemysłu drzewnego w Polsce? Popyt na drewno znajdujące się w supercyklu koniunkturalnym, stymulowany przez promocję zielonego budownictwa, będzie rosło. Jeśli zostanie ograniczona podaż drewna, wynikająca z ograniczeń pozyskania drewna, zgodnie z zasadami rynku wzrośnie jego cena. Jak sobie poradzi z tym przemysł? Strategie mogą być różne, m.in.

1. Zoptymalizowanie kosztów: centralizacja produkcji, zwiększenie efektywności przetarcia
2. Podniesienie cen wyrobów, przeniesienie kosztów na klienta
3. Znalezienie alternatywnych (niekoniecznie ekologicznych) surowców do produkcji mebli, podłóg
4. Import surowców spoza Europy (np. z plantacji tworzonych obecnie w Malezji itp.). W ostateczności, przemysł przytłoczony licznymi kosztami ekologicznymi) przeniesie swoje fabryki poza Unię Europejską.

14 Tamże

15 https://www.lasy.gov.pl/pl/informacje/aktualnosci/wyrok-tsue-w-sprawie-polskich-lasow-grozi-paralizem-gospodarki/2-03-2023_-komunikat-wyrok-tsue.pdf, dostęp 30.05.2023

Jeśli żadna z tych strategii nie zadziała, istnieje prawdopodobieństwo scenariusza, w którym nastąpi bardzo silna walka konkurencyjna wewnątrz branży. W walce tej będą liczyć się jak zawsze podmioty posiadające odpowiedni kapitał, ale szafowanie nim będzie miało miejsce nie tylko w przestrzeni systemu aukcyjnego e-drewno. Kapitał będzie służył również do przejmowania firm z historią zakupu surowca. Atut ten będzie liczył się bardziej niż wartość nieruchomości, budowanych przez lata marek rodzinnych firm. Przejmowane i zamykane będą firmy z obszarów historycznie zasobnych w drewno (co stymulowało rozwój tartaków), na których ograniczona zostanie podaż drewna. Produkcja będzie przenoszona i koncentrowana w miejscach lepszej dostępności surowca. Trudno dziś ocenić jednoznacznie, czy taki scenariusz wpłynie negatywnie na gospodarkę. Być może poprawi rentowność, wydajność produkcji, pozwoli na unowocześnienie branży tartacznej w Polsce. Trudniejsze do oszacowania mogą być jednak skutki społeczne, kulturowe dla danego regionu (bezrobocie, utrata wpływów z podatków).

Czy możemy temu zapobiec lub zadziałać w kierunku ograniczenia negatywnych skutków?

Przemysł sobie poradzi, jeśli będzie mieć jasne i przejrzyste komunikaty odnośnie tworzonego prawa i jego potencjalnych skutków w wieloletniej perspektywie. Muszą być one naukowe i wiarygodne, a nie polityczne i wizerunkowe.

Czy zmiany w prawie europejskim mogą negatywnie wpłynąć na lasy w Polsce i podaż surowca? Oczywiście, jeśli weźmiemy pod uwagę nasz obecny stan wiedzy na temat struktury wiekowej naszych lasów i konieczności ich przebudowania, zastąpienia drzewostanów przeszłorębnych, które przestają aktywnie wychwytywać CO₂ z atmosfery, nowymi bardziej efektywnymi w tym zakresie nasadzeniami, jak to się dzieje w ramach obecnie prowadzonej planowej gospodarki leśnej. Zatrzymanie tego procesu będzie katastrofalne dla leśnictwa. Być może pozwoli rozwijać się ptactwu, ale jednocześnie ułatwi rozwój szkodników żerujących na starych i chorych drzewach, zwiększy problem pożarów, a w ich efekcie emisji CO₂.

Dążenie do maksymalizacji wychwytywania CO₂ przez lasy już obecnie rodzi kontrowersyjne pomysły np. rządu federalnego Niemiec, który chce dolesiać i „zagęszczać” istniejące obszary leśne¹⁶. Przypomina to metodę

---

16 „Program działań na rzecz ochrony klimatu naturalnego” (ANK) przyjęty przez rząd federalny Niemiec 29.03.2023.,

źródło: <https://www.bmu.de/download/aktionsprogramm-natuerlicher-klimaschutz>, dostęp 30.05.2023

sztucznego karmienia gęsi w celu powiększenia ich wątroby – przysmaku francuskiej kuchni. Czy las można „utuczyć”? Tak, stawiając krótkoterminowe cele unijne ponad zasady hodowli lasu.

Tu z kolei dotykamy kolejnego istotnego tematu, sprzecznego z ideą wielofunkcyjnej gospodarki leśnej – traktowania lasu jedynie w kategorii rezerwuaru węgla. To także jest kontestowane przez przemysł drzewny. Zauważmy, że przyjęcie przez Komisję Europejską stanowiska, że drewno jest materiałem odnawialnym, ma wiele fatalnych konsekwencji zarówno dla klimatu, czystości powietrza, ochrony bioróżnorodności, a także krajobrazów kulturowych Europy i świata.

Uznanie spalania drewna leśnego za neutralne klimatycznie oraz utwarowienie odpadu drzewnego, jakiego dokonano w dyrektywach unijnych RED I i RED II, spowodowało drastyczny wzrost presji na wycinkę lasów w UE i poza jej granicami. Stoi to w całkowitej sprzeczności z celem jakim jest osiągnięcie przez Unię neutralności klimatycznej.

Jak udowodniły liczne prace naukowe spalanie drewna na cele energetyczne posiada dodatnią wartość emisji w krótkim i średnim okresie. Potraktowanie lasu jako paliwa może doprowadzić do przekroczenia granicy, za którą nie będzie już powrotu do równowagi termicznej Ziemi.

Palenie lasem jest cofnięciem rozwoju technologicznego do czasów sprzed rewolucji przemysłowej. To paradoksalnie paliwa kopalne uratowały resztki europejskich lasów, które dawniej pokrywały niemal cały kontynent.

Literatura:

1. Kurski Sambro, Drewno u progu globalnego supercyklu, Przemysł drzewny nr 3/2013, s. 38–39.
2. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 13 września 2022 r. w sprawie nowej strategii leśnej UE 2030 – zrównoważona gospodarka leśna w Europie (2022/2016(INI)), Strasburg 2022.
3. Wnorowska Małgorzata (red.), Reindustrializacja Europy w zielonym wydaniu, Forester Communication, Bydgoszcz 2022.
4. Yiapanis Anastasis, The European Furniture Industry, CCMI/187 – EESC-2021-05898-00-00-AC-TRA (EN) 1/8, 2022.
5. Źródła internetowe:
<https://www.bmuv.de/download/aktionsprogramm-natuerlicher-klimaschutz>
<https://www.climatechangenews.com/2023/03/29/european-court-hears-landmark-lawsuits-that-could-shape-climate-policy/>
<https://kig.pl/wp-content/uploads/2023/06/Comiesiecznychny-przeglad-sytuacji-gospdarczej-w-branzach-31.05.2023.pdf>

https://www.lasy.gov.pl/pl/informacje/aktualnosci/wyrok-tsue-w-sprawie-polskich-lasow-grozi-paralizem-gospodarki/2-03-2023_-komunikat-wyrok-tsue.pdf,
dostęp 30.05.2023

[https://www.prawo.pl/prawo/wyrok-tsue-w-sprawie-lasow-trzeba-wykonac-
stanowisko-rpo,520398.html](https://www.prawo.pl/prawo/wyrok-tsue-w-sprawie-lasow-trzeba-wykonac- stanowisko-rpo,520398.html)

<https://lasyobywatele.pl/wez-udzial-w-konsultacjach>

<https://www.restorenature.eu/en/faq-on-nature-restoration>

Dr Małgorzata Wnorowska
Forestor Communication, Bydgoszcz
m.wnorowska@forestor. Pl

Referat z sesji naukowej pt.: "Wielofunkcyjna gospodarka leśna dla realizacji współczesnych potrzeb ochrony środowiska i oczekiwań społecznych" z okazji 122 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Leśnego w Wałbrzychu, 07-09.09.2023.